

KÚRIA

Bfv.III.544/2012/11.szám

A Kúria Budapesten, a 2013. év január hó 8. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A fontosabb ügyekben intézkedő hivatalos személyként, kötelességszegésért jogtalan előny követelése és elfogadása és más bűncselekmények miatt folyamatban volt büntetőügyben az I. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Nagykanizsai Járásbíróság 2.B.542/1965/43. számú, illetőleg a Zalaegerszegi Megyei Bíróság Bf.81/1966/62. számú ítéletét hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Nagykanizsai Járásbíróság az 1965. december 23-i keltezésű 2.B.542/1965/43. számú ítéletével az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki

- 31 rb. - 7 rb. esetben folytatólagosan - elkövetett fontosabb ügyekben intézkedő hivatalos személyként, kötelességszegésért jogtalan előny követelésében és elfogadásában [Btk. 149. § (1), (2) bek. a) pont; tényállás I-III. pontja],
- 8 rb. hivatali működéssel kapcsolatban jogtalan előny

követelésében és elfogadásában [Btk. 150. § b) pont; tényállás IV. pontja],

- folytatólagosan, hivatalos személyként elkövetett zsarolásban [Btk. 300. § (1), (2) bek. d) pont; tényállás V. pontja], és
- sikkasztásban [Btk. 292. §, 296. § (1) bek.; tényállás VI. pontja].

Ezért őt - halmazati büntetésül - 6 évi szabadságvesztésre és a közügyektől 5 évi eltiltásra ítélte.

Egyben felmentette 1 rb. társadalmi tulajdont károsító csalás miatt emelt vád alól.

Kétirányú fellebbezések alapján eljárva a Zalaegerszegi Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság az 1966. március 26-án meghozott Bf.81/1966/62. számú ítéletével az elsőfokú határozatot az I. rendű terhelt tekintetében annyiban változtatta meg, hogy cselekményeit

- 39 rb. fontosabb ügyekben intézkedő hivatalos személyként kötelességszegésért, jogtalan előny követelésének és elfogadásának [tényállás I/1-13., II/14-17., III/18-31., IV/1-8. pontja; Btk. 149. § (1), (2) bek. a) pont];

- 13 rb. társadalmi tulajdont károsító csalásnak [tényállás II. fokú ítélet II. pontja, I. fokú ítélet III/18-20, 22-30., 31. pontja];

továbbá az elsőfokú ítélettel egyezően

- folytatólagosan hivatalos személyként elkövetett zsarolásnak, és
- 1 rb. sikkasztásnak minősítette.

Egyebekben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet az I. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által kiegészített, helyesbített - tényállás I. rendű terhelt magatartására vonatkozó részének lényege a következő.

Az I. rendű terhelt 1959-től a N. Járási Tanács Mezőgazdasági Osztályán dolgozott, építésügyi előadó volt. Munkaköri kötelessége volt

- a termelőszövetkezetek (tsz) építkezésének ellenőrzése, átadás-átvétel során közreműködés,

- az építkezéshez kivitelező biztosítása, kivitelező munkájának ellenőrzése,

- a kisiparosok költségvetésének, benyújtott számlájának felülvizsgálata és a kifizetések ellenőrzése abból a szempontból, hogy

1. szükséges-e a költségvetésben kiírt munkák elvégzése,

2. megegyezik-e a hatóságilag engedélyezett árral a költségvetés szerinti ár,

3. megegyezik-e az elvégzett és a számlázott munkamennyiség,

4. a hatóságilag engedélyezett ár alapján lett-e megállapítva az elszámolóár.

A tényállás I/1-13. pontja

1960-1965 között a tsz-eknek kisiparosok végeztek különböző munkákat. A munka elvégzését az I. rendű terhelt ellenőrizte. Az I. rendű terhelt eleve a munka biztosítása fejében, vagy a munkavégzés ellenőrzésekor, illetve a benyújtott számla kifizetésekor pénzt kért a kisiparostól, amit nem adott vissza, hanem arra hivatkozott, hogy munkát fog biztosítani. Emellett volt, amikor a számlakifizetés késett, amit a kisiparos sürgetett, mire az I. rendű terhelt közölte, hogy a gyorsításért, az ügyintézésért pénzt kell adnia, amit meg is kapott. Ez történt

- az I/1. tényállásban K.L.,
- az I/2. tényállásban D.F.,
- az I/3. tényállásban K.I.,
- az I/4. tényállásban N.Gy.,
- az I/5. tényállásban K.M.,
- az I/7. tényállásban N.L.,
- az I/9. tényállásban T.G.,
- az I/10. tényállásban K.F.,
- az I/11. és I/12. tényállásban pedig Cs.L. kisiparos esetében.

Az I/13. tényállásban H.A. tsz-tag házépítésre OTP kölcsönt igényelt, viszont annak nem volt meg a feltétele. Az I. rendű terhelt ennek tudatában megígérte, hogy elintézi a kölcsönt, majd vállalta az adott személy hivatalos ügyintézésének adminisztrációját, költségvetést, vázrajzot készített, aminek fejében pénzt kapott.

Két esetben

- az I/6. tényállásban Z.F. és
- az I/8. tényállásban T.L.

kisiparos esetében az I. rendű terhelt vállalta az adott személy hivatalos ügyintézésének adminisztrációját, költségvetést, vázrajzot készített, aminek fejében pénzt kapott.

Tényállás I/1 pontja esetében [másodfokú bíróság kiegészítése folytán]

A K.L. kisiparos által a s.-i tsz részére végzett tetőfedő munkáról kiállított számla a megengedettnél 11 eFt-tal magasabb értéket képviselt, amit azonban felülvizsgálata során az I. rendű terhelt elfogadott, ezáltal a tsz-nek 11 eFt kárt okozott. Ezt azért tette, mert a kisiparos előzőleg őt jogtalan vagyoni előnyhöz juttatta.

Tényállás II/14-17. pontja

Az I. rendű terhelt feladata volt a tsz által vásárolt ház előzetes értékelése. A lakóház tulajdonosa kérésére az I. rendű terhelt

- a II/14. tényállás szerint pénzt kért azért, hogy a tulajdonos a vételárat mielőbb megkapja;

- a II/15-17. tényállások szerint pedig pénzt fogadott el azért, hogy a tulajdonosnak megfelelő árat állapítsa meg.

Tényállás III/18-31. pontja

Az I. rendű terhelt feladata volt a tsz-ek építési beruházásainak segítése, a szükséges tervdokumentációk elkészítésének biztosítása állami vagy magántervező útján. Amennyiben a tsz az egyes létesítményeket hitelből kívánta biztosítani, a tervdokumentáció elkészítése a beruházási iroda feladata volt. A terveket csak akkor lehetett elkészíteni, amikor a hitelkeret az éves terv alapján biztosítva van.

A tsz beruházásáról szóló jogszabály szerint csak 100 eFt alatti bekerülési összeg esetében tervezhetett tsz részére magántervező. Ezt meghaladó összeg esetében a magántervezői dokumentációra a bank hitelt nem biztosított.

Az I. rendű terhelt tervezői jogosultsággal nem rendelkezett, ezirányú kérelmeit hivatali felettesei elutasították, a tervezés munkakörével összeférhetetlen volt. Ennek ellenére az I. rendű terhelt - feladata ellátásához - nemcsak magántervezőt vett igénybe, hanem maga is végzett tervezői munkát.

A tervdokumentációt a magántervezői jogosultsággal rendelkező K.P.-lal íratta alá, aki ezért nem kért pénzt, viszont ennek fejében az I. rendű terhelt a tsz-eknél tervezési munkát biztosított számára.

Az I. rendű terhelt

- a III/18. tényállásban az e.-i tsz számára terveket készített, aminek fejében 5.217 Ft munkadíjat vett fel, 3.875 Ft-tal többet, mint amit egy jogosult tervező felszámíthatott volna; a beruházás költség-előirányzata a 200 eFt-ot meghaladta;

- a III/19. tényállásban az ú.-i tsz számára terveket készített, aminek fejében 5.860 Ft munkadíjat vett fel, 3.408 Ft-tal többet, mint amit egy jogosult tervező felvehetett volna, a beruházás költség-előirányzata a 200 eFt-ot meghaladta;

- a III/20. tényállásban a g.-i tsz számára terveket készített, aminek fejében 5.000 Ft munkadíjat vett fel, 4.850 Ft-tal többet, mint amit egy jogosult tervező felvehetett volna, a beruházás költség-előirányzata az 50 eFt-ot nem haladta meg;

- a III/21. tényállásban a b.-i tsz számára tervkészítést vállalt, aminek fejében 1.200 Ft-ot vett fel, viszont csak költségvetést készített,

- a III/22. tényállásban a k.-i tsz számára tervet készített, aminek fejében 5.000 Ft-ot kért és kapott, 2.863 Ft-tal többet, mint amit egy jogosult tervező felvehetett volna;

- a III/23. tényállásban a n.-i tsz számára - bár tudta, hogy a beruházás költség-előirányzata a 100 eFt-ot meghaladja - H.L. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek

fejében 14.503 Ft-ot számlázott, 2.661 Ft-tal többet, mint amire jogosult lett volna;

- a III/24. tényállásban a z.-i tsz számára - bár tudta, hogy a beruházás költség-előirányzata a 100 eFt-ot meghaladja - K.P. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek fejében 1.609 Ft-tal többet számlázott, mint amire jogosult lett volna;

- a III/25. tényállásban a l.-i tsz számára tervet készített, aminek fejében 929 Ft-tal többet számlázott, mint amit egy jogosult tervező felvehetett volna; a terveket K.P.-lal íratta alá, akit ennek fejében tervezői munkához juttatott;

- a III/26. tényállásban a g.-i tsz számára tervkészítést vállalt, viszont csak költségvetést készített, amit Cs.L.-val íratott alá, és teljes tervezői díjat számolt fel, 5.326 Ft-tal többet, mint a jogosult magántervező; a költség-előirányzat meghaladta a 100 eFt-ot;

- a III/27. tényállásban a h.-i tsz számára - bár tudta, hogy a beruházás költség-előirányzata a 100 eFt-ot meghaladja - K.P. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek fejében 3.970 Ft-ot számlázott, 1.570 Ft-tal többet, mint amire jogosult lett volna; K.P. ennek fejében az I. rendű terhelt részére terveket írt alá;

- a III/28. tényállásban a k.-i tsz számára K.P. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek fejében 3.201 Ft-ot számlázott, 243 Ft-tal többet, mint amire jogosult lett volna;

- a III/29. tényállásban a s.-i tsz számára K.P. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek fejében 923 Ft-ot számlázott, 610 Ft-tal többet, mint amire jogosult lett volna; K.P. ennek fejében az I. rendű terhelt részére terveket írt alá;

- a III/30. tényállásban a p.-i tsz számára kész tervet adoptált, aminek fejében 1.900 Ft-ot kapott, az építkezést pedig hivatalból ellenőrizte;

- a III/31. tényállásban a p.-i tsz számára K.P. magántervezőt ajánlotta, aki a terveket elkészítette, aminek fejében 2.310 Ft-ot számlázott, 1.175 Ft-tal többet, mint amire jogosult lett volna; K.P. ennek fejében az I. rendű terhelt részére terveket írt alá; a költség-előirányzat 115.517 Ft volt.

Tényállás IV/1-8. pontja

Az I. rendű terhelt feladata volt a tsz-tagok által igényelt házépítési OTP-kölcsönökhöz szükséges igazolások beszerzése és javaslat a kölcsön megadására. A kölcsön feltétele a kötelező munkaegység teljesítése, az építési engedély feltétele pedig a tervezői jogosultsággal rendelkező által készített terv volt.

Az I. rendű terhelt

- a IV/1. tényállásban B.K.-nak, aki a kötelező munkaegységgel nem rendelkezett, 600 Ft-ért,

- a IV/2. tényállásban K.J.-nek 400 Ft-ért,

- a IV/3. tényállásban P.J.-nak 500 Ft-ért,
- a IV/4. tényállásban K.I-nénak 500 Ft-ért,
- a IV/5. tényállásban V.J.-nak 300 Ft-ért,
- a IV/7. tényállásban M.L.-nak 500 Ft-ért vállalta a terv
- a IV/6. tényállásban B.L.-nak 150 Ft-ért a költségvetés elkészítését és javasolta a kölcsön megadását.

Az I. rendű terhelt a terveket K.P.-lal íratta alá, akinek ennek ellenében tervezési munkát biztosított.

Az I. rendű terhelt a IV/8. tényállásban a m.-i tsz-nek 3.000 Ft-ért vállalta egy istálló tervének, költségvetésének és egyéb írásbeli munkájának elvégzését, amit elkészített és K.F.-cel íratott alá, majd az építkezést rendszeresen ellenőrizte.

Tényállás V. pontja

Az I. rendű terhelt látta el a tsz építőipari vállalkozásában dolgozó Cs.L. kőműves szakmai ellenőrzését.

Az I. rendű terhelt egyszer 5.000 Ft kölcsönt kért és kapott Cs.L.-tól. Ezután pedig többször követelt tőle pénzt, aminek teljesítése érdekében Cs.L. jogosulatlanul különböző munkákat vállalt, amiről az I. rendű terhelt tudott, nem egyszer ő ajánlott neki ilyen munkát.

1964. májusában az I. rendű terhelt munkahelyén felkereste Cs.L.-t, és a kontárkodásra utalással 3.000 Ft-ot kért tőle, aki félve a feljelentéstől a fizetését odaadta. Néhány nap múlva az I. rendű terhelt ismét felkereste Cs.L.-t, újból a kontárkodásra hivatkozott, aki 1.800 Ft-ot adott neki.

Amikor Cs.L. a korábbi 5.000 Ft-ot visszakövetelte, az I. rendű terhelt közölte, hogy szerez neki fusi munkát, ami megtörtént. Az érte kapott pénz első részletéből pedig 1.000 Ft-ot adott az I. rendű terheltnek. Ezután, 1964 júliusában Cs.L. a pénz második részletéből is 1.000 Ft-ot akart adni az I. rendű terheltnek, aki ezt ingerülten kevesellte, mire Cs.L. a teljes második részletet, 3.500 Ft-ot átadta neki.

Az I. rendű terhelt a kontárkodással való fenyegetőzése során Cs.L.-tól összesen 9.300 Ft-ot követelt és kapott.

Tényállás VI. pontja

1964-ben a z.-i tsz számára, az I. rendű terhelt felhívására H.L. magántervező vállalkozott tervek készítésére.

H.L. a terveket elkészítette és számlával átadta az I. rendű terheltnek továbbítás végett, aki a számlát a tsz-nek adta. A tsz a számla összegét, 1.890 Ft-ot az I. rendű terheltnek adta azzal, hogy továbbítsa a tervezőnek. Az I. rendű terhelt a pénzt átvette,

de nem továbbította, hanem saját céljára felhasználta; a tervező kérdésére közölte, hogy kikölcsönözte, a tervezőnek a díját nem fizette meg.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint

Az I. rendű terhelt a kisiparosok, a tsz házvásárlásai és tsz-beruházások esetében megvalósította a Btk. 149. § (1) bekezdését:

- a kisiparosok kapcsán: mint hivatalos személy, folyamatban lévő ügyben meg nem engedett vagyoni előnyt fogadott el, és a kisiparosoknak egy-egy munka elvégzése után ígéretet tett újabb munkalehetőségre; ezáltal olyan magatartást tanúsított, ami alkalmas volt kötelességszegésre;

- a tsz-beruházások esetében: tisztában volt azzal, hogy jogszabály szerint a terveket csak a hitel rendelkezésre állása esetén lehetett szorgalmazni; ennek ellenére a tsz részére a hitel megléte nélkül tervezői munkát végzett, amiért többet számított fel, mint az arra jogosult tervező; tudta azt is, hogy 100 eFt-ot meghaladó beruházási összeg felett magántervező esetén a bank nem ad hitelt, amit szintén figyelmen kívül hagyott; az általa készített terveket K.P. magántervezővel íratta alá, akinek ennek fejében tervkészítési munkákat biztosított.

A tényállás IV. pontja esetében az I. rendű terhelt kölcsönből házat építő tsz-tagoknak végzett rendszeresen tervezői munkát, ezáltal a Btk. 150. § b) pontját valósította meg.

A tényállás V. pontja szerinti magatartásával megvalósította a Btk. 300. §-ába ütköző zsarolás bűncselekményét azáltal, hogy Cs.L.-val szemben, pénzkövetelése teljesítése érdekében nyíltan és burkoltan azzal fenyegetőzött, hogy szabálytalan munkái miatt feljelenti; félelemben tartotta azáltal, hogy ő szerezte számára a szabálytalan munkát, amiből Cs.L. fedezte a pénzkövetelést. Az I. rendű terhelt fenyegetése hatására Cs.L. csaknem teljes fizetését, más alkalommal pedig 7.000 Ft munkadíjából 4.000 Ft-ot adott át neki.

Mindemellett H.L. sérelmére megvalósította a Btk. 292. § szerinti sikkasztás büntettét.

A másodfokú bíróság szerint a bűnösségre vont következtetés okszerű és törvényes, a felrótt cselekmények minősítése viszont részben téves.

Az I. rendű terheltnek a 8 rb., a Btk. 150. § b) pontjába ütközőnek értékelt cselekménye szintén a 149. § (1) bekezdése szerint minősül. Az I. rendű terhelt tsz-tagok részére, házépítési kölcsön elnyerése érdekében vázrajzokat készített, aminek fejében pénzt kért és kapott, azonban

- a terheltnek feladata volt a kölcsönügyletek elintézése,

lebonyolítása,

- viszont nem volt jogosult tervrajzok készítésére,
- ezáltal tehát hivatali munkakörét túllépte, és ennek folytán a kívánt jogtalan vagyoni előnyhöz jutott.

A másodfokú bíróság szerint az I. rendű terheltnek a tényállás

- általa kiegészített I/1. pontja, valamint
 - III/18-20. és III/22-30., III/31. pontja
- szerinti magatartása a 13 rb. társadalmi tulajdont károsító csalást [Btk. 295. § (1) bek.] is megvalósította.

A másodfokú bíróság - egyetértve az elsőfokú bírósággal - az I. rendű terheltnek a jogtalan előny követelése és elfogadása magatartását [Btk. 149. §] fontosabb ügyben intézkedésre hivatott hivatalos személy által elkövetettnek minősítette [Btk. 149. § (2) bek. a) pont] Álláspontja szerint kétségtelen, hogy az I. rendű terhelt beosztott előadó volt a tanács építési osztályán, azonban e minősítés kapcsán nem csupán a hivatali beosztás számít, hanem az adott hivatalos személynek az intézkedési skálája.

Az I. rendű terhelt pedig széles intézkedési hatáskörrel bírt gazdasági ügyekben, feladata volt a tsz építkezések ellenőrzése, azok jogosságának vizsgálata, engedélyezése. Tehát a mezőgazdaság szocialista szektorában történő építkezésekre kiterjedt hatásköre volt. Ezek az építkezések pedig a szocialista mezőgazdaság alapját képezik, a mezőgazdaság korszerűsítése a szocializmus építésének jelen korszakában kiemelkedő jelentőségű, a terhelt intézkedési hatásköre pedig e körben kiterjedt volt.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a terhelt védője terjesztett elő - a Be. 405. § (1) bekezdés a) és b) pontját megjelölve - felülvizsgálati indítványt a bűnösség megállapítása miatt, felmentés érdekében.

Indokai szerint az eljárás koncepció s jelleget viselt magán. Nem állapítható meg a fontosabb ügyben intézkedésre hivatott minősítés, mivel az I. rendű terhelt önálló döntési, határozathozatali hatáskörrel nem rendelkezett. Nem állapítható meg továbbá maga a vesztegetés sem, mivel a felrótt bűncselekmények nem álltak kapcsolatban munkahelyi közvetlen feladat körével. Az I. rendű terhelt által végzett tervezői munka szintén nem volt kapcsolatban hivatali feladataival, azt munkaidőn kívül végezte, ellenértékét pedig a munkavégzésért, nem pedig hivatali feladataért kapta. A felrótt zsarolás irányadó tényállás szerinti magatartása pedig nem tartalmaz sem erőszakot, sem fenyegetést.

A Legfőbb Ügyészség BF.1327/2012. számú átiratában az indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Álláspontja szerint a bűnösség megállapítása törvényes, a minősítés részben téves, ami azonban nem eredményezte törvénysértő büntetés kiszabását.

A tényállás

- I/1-13. és II/14-17. pontja szerinti magatartás valóban a Btk. 149. § (1) bekezdésébe ütközik, azonban a (2) bekezdés a) pontja szerinti minősítő körülmény nem állapítható meg;
- III/18-31. és IV/1-8. pontja szerinti magatartás pedig nem a Btk. 149. §-ába, hanem a 150. § b) pontjába ütközik.

Törvényes, hogy

- a tényállás I/1. és III/18-20 és 22-31. pontja szerinti cselekmény társadalmi vagyont károsító csalás;
- a tényállás V. pontja szerinti cselekmény zsarolás,
- a VI. tényállás szerinti cselekmény pedig sikkasztás.

A védő - Legfőbb Ügyészség átiratára tett - észrevételében hivatkozott arra, hogy az eljárás koncepció volt, s felülvizsgálati indítványát maradéktalanul fenntartotta.

A Kúria az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott; melyen a védő a felülvizsgálati indítványt fenntartotta és azzal, az ügyész pedig az írásbeli nyilatkozatával egyező tartalommal szólalt fel.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős ítélettel szembeni jogi - és nem pedig ténybeli - kifogás lehetőségét biztosítja. Kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okból vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

A Be. 423. §-a (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható; felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 419. § (1) bek., 388. § (2) bek.].

Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható. Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve mértékének vitatására. A jogkövetkeztetések - így a bűnösség megállapításának - helyessége

kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

A Be. 423. § (2) bekezdése szerint - főszabályként - a felülvizsgálati indítványt a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. Kivételt jelent, hogy a 416. § (1) bekezdésének e) és f) pontjában meghatározott esetekben a felülvizsgálati indítványt az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján, a 416. § (1) bekezdésének g) pontjában meghatározott esetben pedig a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel ellentétes jogszabály figyelmen kívül hagyásával, illetve a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével kell elbírálni [Be. 423. § (2)-(3) bek.].

A következőket ítélezési gyakorlat szerint

- a Btk. 2. § esetében a cselekmény elbírálásának ideje [BH 2009/231.], valamint

- a Be. 423. § (2) bekezdése esetében a megtámadott határozat meghozatalának ideje

alatt az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésének időpontja értendő.

Tehát felülvizsgálat esetében, a felülbírálat szempontjából - főszabályként - egyaránt közömbös a megtámadott határozat jogerőre emelkedésekor hatályos jogszabály hatályon kívül helyezése, illetve az a jogszabály, ami a megtámadott határozat jogerőre emelkedését követően lépett hatályba.

A megtámadott határozat jogerőre emelkedését követően hatályba lépett jogszabálynak kivételesen akkor van jelentősége, ha annak alapján a korábbi - tehát a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos - jogszabály szerint még feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási jogsértés már nem az. Ilyenkor ugyanis nyilvánvalóan nem lehet szó arról, hogy a - korábbi jogállapotnak ugyan megfelelő - hatályon kívül helyezés az adott eljárási szabálysértés kiküszöbölésének eszköze.

Fordítva viszont nincs így, tehát felülvizsgálat szempontjából nincs jelentősége, ha a jogerőre emelkedés után hatályba lépett jogszabály szerint feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező jogsértést képez, ami korábban nem volt az. Nyilvánvaló ugyanis, hogy csak olyan eljárási szabály betartása kérhető számon, melynek alkalmazása a bíróság számára lehetséges volt.

A Be. 423. § (2) bekezdése kapcsán további - értelemszerű - kivételt képez, ha a megtámadott határozat meghozatalakor hatályos (és ekként felülvizsgálatban a felülbírálat során figyelembe veendő) jogszabály alkalmazásával történt elítéléseket utóbb törvénnyel semmisnek nyilvánították. Ilyenkor ezen jogszabály nyilvánvalóan felülvizsgálatban sem vehető figyelembe a

felülbírálat során.

Nyilvánvaló továbbá, hogy nem vehető figyelembe felülvizsgálatban az a - megtámadott határozat meghozatalakor hatályos - jogszabály sem, amelynek alkalmazásával történt elítéléseket törvény semmisnek nyilvánította. Ilyenkor a semmisnek nyilvánító törvényi szándék érvényre jutása - aminek folytán az érintett elítélés nem létezőnek, meg nem történtnek tekintendő - általános jellegénél fogva értelemszerűen megelőzi az eseti felülvizsgálathoz fűződő érdeket.

Mindezen túlmenően nincs más törvényi akadálya annak, hogy felülvizsgálatban a felülbírálat a megtámadott határozat jogerőre emelkedésekor hatályos jogszabály alapulvételével történjen.

Következésképpen a megtámadott határozat jogerőre emelkedésekor hatályos jogszabály képezi felülvizsgálatban a felülbírálat alapját, ha

- a megtámadott határozat jogerőre emelkedésekor hatályos jogszabály szerint feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező jogsértés változatlanul - felülvizsgálat idején is - az,
- a megtámadott határozat jogerőre emelkedésekor hatályos jogszabály nem tárgya valamely semmisségi törvénynek, és
- a Be. 416. § (1) bekezdés e), f) és g) pontja szerinti kivételek törvényi feltételei sem adottak.

Jelen ügyben az I. rendű terhelt - bár kétségtelen korábbi történelmi korszakban alkotott jogszabály alapján történt elítélése - esetében is ez a helyzet.

Elítélése nem tartozik a Be. 423. § (2) bekezdése szerinti főszabály alóli kivételek körébe (a védő által sem vitatottan):

- az Alkotmánybíróság nem rendelte el a büntetőeljárás felülvizsgálatát [vö.: 416. § (1) bek. e) pont];
- az Alkotmánybíróság nem állapította meg az alaptörvény-ellenességét annak a büntetőjogszabálynak, aminek alapulvételével történt büntetőjogi felelősségének megállapítása, büntetésének kiszabása [vö.: 416. § (1) bek. f) pont];
- nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv nem állapította meg, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését [vö.: 416. § (1) bekezdés g) pont].

Az alapügyben - I. rendű terhelt esetében - alkalmazott büntetőjogszabályok egyike sem tartozik a semmisségi törvényekben meghatározott körbe [vö.: 1989. évi XXXVI. tv. 1-3., 5. §; 1990. évi XXVI. tv. 1-2. §; 1992. évi XI. tv. 1-3., 5. §; 2000. évi CXXX. tv. 1. §].

Mindez egyben azt is jelenti, hogy közömbös a felülvizsgálati indítványnak az elítélés koncepciójára hivatkozása.

Előrebocsátja továbbá a Kúria, hogy bár az alapügy bírósági - jogerős ügydöntő határozaton kívüli - iratainak felterjesztése nem történt meg, annak hiánya nem képezte a felülvizsgálat akadályát.

Kétségtelen, hogy a Be. 419. § (3) bekezdése szerint az alapügyben első fokon eljáró bíróságnak a felülvizsgálati indítványt az alapügy irataival együtt kell felterjesztenie. Nyilvánvaló azonban, hogy e törvényi követelmény az időközbeni selejtezés függvénye. Jelen ügyben pedig - az iratokból, közte a Zala Megyei Levéltár közléséből kitűnően - a Nagykanizsai Járásbíróság iratait selejtezték, azok levéltárba sem kerültek.

Valóban a büntető anyagi jog szabályának sérelmét eredményezi és felülvizsgálati ok, ha a bűnösséget valamely törvényi tényállási elem megvalósulása hiányában állapították meg [Be. 416. § (1) bek. a) pont], vagy ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki [416. § (1) bek. b) pont].

Jelen ügyben azonban egyikről sincs szó.

Az 1961. évi V. törvény - elkövetéskor és elbíráláskor egyező szöveggel hatályos -

- 300. § (1) bekezdése szerint zsarolás, aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszeríti, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön és ezáltal kárt okoz, ami a (2) bekezdés d) pontja szerint 2-8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha hivatalos személyként e jelleg felhasználásával, avagy hivatalos megbízás vagy minőség színlelésével követték el;

- 114. § b) pontja szerint hivatalos személy az államigazgatási szervnél szolgálatot teljesítő személy, akinek tevékenysége az alkalmazó szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik.

A fenyegetés fogalmát a zsarolás tényállása megszorítás nélkül tartalmazza, érvényesül tehát az 1961. évi V. törvény 115. §-ában írt törvényi értelmezés, miszerint a fenyegetés súlyos hátrány kilátásba helyezése, mely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

A fenyegetés két eleme, az objektív súlyos hátrány és a szubjektív komoly félelem egymással összefüggésben vizsgálendő. Büntett, szabálysértés, fegyelmi vétség feljelentésének kilátásba helyezése megvalósítja a fenyegetést, mivel a feljelentettnek súlyos hátránytól kell tartani. Ugyanígy fenyegetésre alkalmas kompromittáló adatok közlésének, nyilvánosságra hozatalának

kilátásba helyezése, azzal revolverezés.

A komoly félelem azt jelenti, hogy a megfenyegetett valóban tart a kilátásba helyezett hátrány bekövetkezésétől, számít arra a reális lehetőségre, hogy ez a hátrány éri, ha nem tanúsítja a fenyegető által megkívánt magatartást. Ehhez képest a fenyegetés fogalma nem független a megfenyegetett személytől, annak különböző (személyes, közéleti stb.) körülményeitől.

Az irányadó tényállás V. pontja szerint az I. rendű terhelt magatartása tényállásszerű.

Az I. rendű terhelt, aki a járási tanács mezőgazdasági osztályán építésügyi előadó (tehát hivatalos személy) volt - tudva arról, hogy a kisiparos sértett jogosulatlanul vállalt, végez munkát -, megkereste a sértettet és a kontárkodásra utalva több ízben pénzt követelt tőle, amit meg is kapott.

Az irányadó tényállás szerint az is kétségtelen, hogy az I. rendű terhelt és a sértett korábbról ismerte egymást, épp a terhelt végezte a tsz-nek munkát végző sértett szakmai ellenőrzését, s mellette ő volt, aki a sértettet ellátta nem hivatalos munkákkal.

Következésképpen bár az I. rendű terhelt és a sértett viszonyában kölcsönös érdekelttség volt, ebben azonban az I. rendű terhelt (megrendelői és hivatali) helyzete előnyösebb adottságot jelentett, aminek a sértett ki volt szolgáltatva. Az I. rendű terhelt pedig ezt használta ki. Az irányadó tényállásból kitűnően ugyanis ismerte a sértett körülményeit (munkavégzését). Ehhez képest pedig kontárkodásra hivatkozása a sértett felé burkolt, de egyértelmű fenyegetés volt, annak ugyanis szükségszerű tartalma a jogellenesség felrovása. Az I. rendű terhelt ilyen megnyilvánulása (hivatali helyzeténél, sértettel való viszonyánál fogva) egyértelműen azt jelentette, hogy a sértett reálisan tarthatott az I. rendű terhelt feljelentésétől, ami pedig számára nyilvánvalóan súlyos hátrányt képezett.

Ugyancsak tényállásszerű az I. rendű terheltnek felrótt, sikkasztást megvalósító magatartás. Az irányadó tényállás VI. pontja szerint H.L. sértett 1.890 forintot azzal adott át a terheltnek, hogy azt a terhelt másnak továbbítsa. A terhelt a pénzt átvette, azonban azt saját céljára felhasználta.

Az 1961. évi V. törvény 292. §-a szerint sikkasztást követ el, aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik.

A korabeli (elkövetéskori s egyébként elbíráláskorival egyező) jogállapot szerint a büntetőtörvény külön tényállásban szabályozta

a sikkasztás kisebb súlyú esetét [1961. évi V. tv. 303. § (1) bek.]. A Legfelsőbb Bíróság által kifejtett elvi álláspont szerint pedig a 1.000 Ft körüli összeget meghaladó kár esetén a cselekmény nem értékelhető kisebb súlyúként [XXV. BED].

Ehhez képest az I. rendű terhelt - kétséggkívül személyi tulajdont, 1.890 Ft mértékben károsító, súlyosabb minősítést viszont nem eredményező - magatartása az 1961. évi V. törvény 296. § (1) bekezdése szerint 3 évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő (amint azt a megtámadott határozat szerinti minősítés helyesen tartalmazza).

Az I. rendű terhelt vesztegetési magatartásait a másodfokú bíróság - az elsőfokú ítéletől részben eltérően - egyaránt az 1961. évi V. törvény 149. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő „fontosabb ügyben intézkedő hivatalos személyként, kötelességszegését, jogtalan előny követelésének és elfogadásának” értékelte.

Az 1961. évi V. törvény

- 149. § (1) bekezdése szerint az a hivatalos személy, aki hivatali kötelességének megszegésére, hatáskörének túllépésére vagy a hivatali helyzetével összefüggő egyéb visszaélésre a neki vagy tudtával másnak adott vagy ígért előnyért ajánlkozik vagy vállalkozik, illetőleg ezért a maga vagy más részére előnyt követel, kér vagy elfogad, illetőleg az előny elfogadójával egyetért, hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő;

- 149. § (2) bekezdés a) pontja szerint pedig a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott büntetett fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy követte el.

A felülvizsgálati indítvány a bűnösség megállapítását kifogásoló részében az irányadó tényállástól eltérő körülményekre hivatkozott. Az irányadó tényállás ugyanis egyértelműen rögzíti, hogy az I. rendű terhelt hivatali feladatkörébe tartozott

- a tsz-eknél a kisiparosok munkavégzésének ellenőrzése [tényállás I. pontja],

- a tsz által vásárolt házak előzetes értékelése [tényállás II. pontja],

- a tsz-ek építési beruházásainak segítése, tervdokumentációk elkészíttetése [tényállás III. pontja],

- a tsz-tagok által igényelt házépítési kölcsönhöz szükséges igazolások beszerzése és javaslattevés a kölcsön megadására.

Az irányadó tényállás

- I/1-13. pontja szerint az I. rendű terhelt eleve a munka biztosítása fejében, vagy a munkavégzés ellenőrzésekor, illetve a

benyújtott számla kifizetésekor, vagy kifizetés gyorsítása végett, ügyintézéséért pénzt kért a kisiparostól, amit nem adott vissza, hanem arra hivatkozott, hogy munkát fog biztosítani;

- II/14. pontja szerint az I. rendű terhelt pénzt kért azért, hogy a tulajdonos a vételárat mielőbb megkapja; II/15-17. pontja szerint pedig pénzt fogadott el azért, hogy a tulajdonosnak megfelelő árat állapítsa meg;

- III/18-31. pontja szerint a tervezői jogosultsággal nem rendelkező I. rendű terhelt nem csak magántervezőt vett igénybe, hanem maga is végzett tervezői munkát; a tervdokumentációt a magántervezői jogosultsággal rendelkező személlyel íratta alá, akinek ennek fejében a tsz-eknél tervezési munkát biztosított;

- IV/1-8. pontja szerint az I. rendű terhelt ellenérték fejében vállalta a kölcsönhöz költségvetés elkészítését és javasolta a kölcsön megadását.

Ehhez képest törvényes az 1961. évi V. törvény 149. § (1) bekezdésébe ütköző bűncselekmény miatt a bűnösség megállapítása, azonban téves a felrótt cselekmények 149. § (2) bekezdés a) pontja szerinti - a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi elkövetéskénti - minősítése.

Kétségtelen, hogy e minősítés kapcsán nem csupán a hivatali beosztás számít.

Ugyanakkor az I. rendű terhelt intézkedési hatásköre „skálája” - szemben az eljáró bíróság álláspontjával - nem volt olyan kiterjedt, aminek folytán bármely felrótt magatartása kapcsán megállapítható a fontosabb ügyben intézkedés, illetve arra hivatottság. Az I. rendű terhelt beosztott előadó volt a tanács építési osztályán, a munkaköréhez igazodó feladat-, illetve hatáskörrel.

Az eljáró - különösen a másodfokú - bíróság általi érvelés pedig indokolatlanul tárgította az I. rendű terhelt magatartása kapcsán társadalmi méretűre az I. rendű terhelt intézkedési jogkörét.

A munkavégzés, számlázás, kifizetés ellenőrzésében, eladandó ingatlanok előzetes értékelésében, építésügyi beruházás előkészítésében kimerülő feladatkörnek „a mezőgazdaság korszerűsítése a szocializmus építésének jelen korszakában” szempontja figyelembevételével „a szocialista mezőgazdaság alapját képező” jelentőséget tulajdonított.

Nyilvánvaló, hogy az eljáró bíróság ezen álláspontja nem jogkövetkeztetés, s annak alapját sem képezi, egyébként ténybeli alapja sincs, ehhez képest nem törvényes.

E magatartások helyes minősítése tehát az 1961. évi V. törvény 149.

§ (1) bekezdése.

Ehhez képest vizsgálta a Kúria az I. rendű terhelt esetében kiszabott büntetés törvényességét.

A Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontja értelmében az esetlegesen hibás minősítés nem önmagában, hanem csak akkor képezi felülvizsgálat alapját, ha a helyes minősítéshez képest a kiszabott büntetés (alkalmazott intézkedés) törvénysértő.

A minősítés alatt a cselekmény Btk. Különös Része szerinti minősítése - az alapeset és annak enyhébben, vagy súlyosabban minősülő esete egyaránt - értendő.

Felülvizsgálati eljárásban megállapított törvénysértő minősítés esetén pedig a büntetés abban az esetben is lehet törvénysértő, ha a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra (BH 2011/92.).

Az I. rendű terhelt esetében azonban az elkövetéskor hatályos Btk. 64. és 66. §-a szerinti halmazati szabályok alkalmazásával kiszabott büntetés neme és mértéke - a részben téves jogi minősítés ellenére - a helyes minősítés mellett sem vált törvénysértővé.

A korabeli Btk. 66. (1)-(2) bekezdése alapján ugyanis 12 évig terjedő szabadságvesztés volt kiszabható a felrótt (2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő) zsarolás és a (6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő) 149. § (1) bekezdésébe ütköző (egyébként többrendbeli) bűncselekmény halmazata esetében.

Ehhez képest a felülvizsgálati indítvány ezirányú kifogása is alaptalan volt.

Ekként a Kúria a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján, az I. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2013. január 8.

*Dr. Kónya István s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó
bíró, Dr. Székely Ákos s.k. bíró.*

A kiadmány hitelével:

tisztviselő

MV